

Smjernice za razvoj politike medijske i informacijske pismenosti u Bosni i Hercegovini



Bosna i Hercegovina
Regulatorna agencija za komunikacije



English edition:
Guidelines for the Development of Media Information
Literacy Policy in Bosnia and Herzegovina

Ova studija je provedena uz podršku Vijeća Evrope i njegovog projekta „Medijska i informacijska pismenost: za ljudska prava i demokratiju“, u okviru Akcionog plana Vijeća Evrope za Bosnu i Hercegovinu 2018-2021. Finansiranje na nivou Akcionog plana obezbjeđuju Luksemburg i Norveška.

Mišljenja izražena u ovom radu su odgovornost autora i ne odražavaju nužno zvaničnu politiku Vijeća Evrope.

Reprodukcija odlomaka (do 500 riječi) je dozvoljena, osim u komercijalne svrhe, sve dok je očuvana cjelovitost teksta, ako se odlomak ne koristi van konteksta, ne daje nepotpune informacije ili na drugi način ne dovodi čitaoca u zabludu u smislu prirode, obima ili sadržaja teksta. Izvorni tekst uvijek mora biti citiran na sljedeći način: “© Vijeće Evrope, godina izdanja”. Sve ostale zahtjeve u vezi sa umnožavanjem/prevodom cijelog ili dijela dokumenta treba uputiti Direkciji za komunikacije Vijeća Evrope (F-67075 Strasbourg Cedex ili publishing@coe.int).

Dizajn i izgled korica: Odjeljenje za informaciono društvo, Vijeće Evrope

Fotografije: ©Shutterstock

Urednička jedinica SPDP-a nije uredila ovu publikaciju u svrhu ispravljanja tipografskih i gramatičkih grešaka.

© Vijeće Evrope, oktobar 2022.

Smjernice

za razvoj politike medijske i informacijske pismenosti u Bosni i Hercegovini

oktobar 2022.

Autor:

Paolo Celot

Osnivač i generalni sekretar EAVI – Evropsko
udruženje za interese gledalaca

Vijeće Evrope

SADRŽAJ

UVOD

MEDIJSKA I INFORMACIJSKA
PISMENOST
SMJERNICE

KLJUČNI KONCEPTI

PODRUČJA NA KOJA JE
USMJERENA INTERVENCIJA

PRAKSA I PROJEKTI

ISTRAŽIVANJE I OBUKA

POLITIKA

MEDIJSKI SADRŽAJ I INTERNETSKJE PLATFORME

1

4

7

10

13

Ovaj dokument utvrđuje principe i smjernice za pripremu programa medijske i informacijske pismenosti (MIP) i njegovu implementaciju u Bosni i Hercegovini (BiH).



Zasnovan je na zajedničkom međunarodnom razumijevanju medijske i informacijske pismenosti, analizi ishoda postojećih studija i aktuelnih projekata u BiH, kao i ličnim interakcijama sa relevantnim akterima.

Postojeće inicijative za medijsku i informacijsku pismenost u Bosni i Hercegovini su veoma dobro prihvaćene. One uključuju aktivnosti u okviru istraživanja, izgradnju mreža i stavljanje resursa na raspolaganje široj javnosti. Međunarodne organizacije kao što su Vijeće Evrope i UNESCO su često usmjeravale i podržavale rad u ovoj oblasti. Zapaženi su i naponi da se prate politike Evropske unije, kao što je Direktiva o audiovizuelnim medijskim uslugama, koja podsjeća na to da je potrebno promovisati i mjeriti medijsku pismenost. Međutim, još uvijek nije usvojen nijedan zakon.

Zaostajanje u primjeni principa medijske i informacijske pismenosti, iako ih nadležne javne institucije u svojoj retorici priznaju, primjećuje se i u drugim zemljama. Unatoč solidnoj međunarodnoj podršci, posebno od Evropske unije, Vijeća Evrope i UNESCO-a, primjena ovih principa, između ostalog, kroz politike i formalno obrazovanje ostaje izazov koji se može rješavati samo unutar država.

To bi predstavljalo dobru osnovu za usvajanje strateškog programa za medijsku i informacijsku pismenost, počevši od procjene trenutne situacije. Iz navedenog proizilazi da polazna tačka za BiH nije toliko različita od onoga što su, ili pak što nisu, učinile neke druge zemlje, posebno u jugoistočnoj Evropi, u posljednjih nekoliko godina.

Napominje se da se Bosna i Hercegovina nalazi u donjem dijelu nekih međunarodnih rang lista koje se odnose na mjerenje medijske pismenosti, kao što su Indeks medijske pismenosti 2021, Instituta za otvoreno društvo i Indeks digitalne ekonomije i društva (DESI). Prvi signalizira nizak potencijal za rješavanje posljedica dezinformacija. Međutim, ove procjene se zasnivaju isključivo na mjerenju slobode štampe i nivoa obrazovanja. Kada se govori o slobodi medija, iako su kompetencije za medijsku i informacijsku pismenost ključne u našim društvima, ove rang liste treba uzeti s oprezom. Premda su indikator upozorenja, one svakako ne mjere nivo medijske pismenosti neke zemlje. Što se tiče DESI indeksa, prikupljanje podataka na Zapadnom Balkanu pokazuje da je situacija u BiH u suštini slična situaciji u susjednim zemljama.

Stoga se čini da je u Bosni i Hercegovini trenutno prvenstveno potreban sistematičniji pristup, sa prioritetima i radom koji treba reorganizovati u okviru jasnih strateških ciljeva na osnovu pitanja šta ima prednost, šta je ostvarivo i šta prvo treba učiniti.

U tom kontekstu, cilj ovog dokumenta je da ponudi viziju budućeg puta.



Uzimajući u obzir različite postojeće definicije i modele za medijsku i informacijsku pismenost, zasigurno se može uputiti na sveobuhvatnu definiciju Evropske komisije:



„Medijska pismenost se može definisati kao sposobnost pristupanja, analize i procjene moći slika, zvukova i poruka s kojima se danas svakodnevno suočavamo i koji su suštinski dio naše savremene kulture, kao i da kompetentno komuniciramo u medijima dostupnim na ličnoj osnovi. Medijska pismenost se odnosi na sve medije, uključujući televiziju i film, radio i snimljenu muziku, štampane medije, internet i druge nove digitalne komunikacijske tehnologije.

Medijska pismenost ima za cilj podizanje svijesti o brojnim oblicima medijskih poruka sa kojima se susrećemo u svakodnevnom životu. Trebalo bi da pomogne građanima da prepoznaju kako mediji filtriraju njihove percepcije i uvjerenja, oblikuju popularnu kulturu i utiču na lične izbore. Trebalo bi da ih osnaži kritičkim razmišljanjem i kreativnim vještinama rješavanja problema kako bi postali razumni konzumenti i proizvođači informacija. Medijsko obrazovanje je dio osnovnog prava svakog građanina, u svakoj zemlji u svijetu, na slobodu izražavanja i pravo na informacije, a ono je ključno za izgradnju i održavanje demokratije.“¹

Istraživačka zajednica je predložila mnoge druge definicije medijske i informacijske pismenosti. Premda bi zaista olakšala usvajanje politike, malo je vjerovatno da će se pojaviti zajednička definicija, koja bi se pokazala neodrživom. Ipak, postoji globalna saglasnost istraživača oko toga šta je medijska i informacijska pismenost i koji su njeni sastavni dijelovi. U konačnici, svi različiti modeli pozivaju se na iste principe i individualne kompetencije, kako slijedi:

- i. **Vještine** pristupa tehnologijama i medijskim proizvodima i uslugama te njihovog pravilnog korištenja;
- ii. **Sposobnost** vrednovanja i razumijevanja informacija na koje se nailazi i konteksta u kojem se mediji proizvode i isporučuju, tzv. kritičko mišljenje;
- iii. **Sposobnost** da samouvjerenom učestvujete i budete dobro informisani u svakom aspektu javnog života, od društvenih mreža i drugih internet zajednica do izbora i demokratskih procesa.

¹ Saopštenje Evropske komisije. (2007). Evropski pristup medijskoj pismenosti u digitalnom okruženju <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0833&from=el> upotpunjen daljnjim razmatranjima.

Gore navedene kompetencije moraju biti ojačane i zasnovane na sposobnosti ljudi da njeguju lične stavove i pristupe. Kako je uticaj pandemijske krize pokazao, medijske rutine ljudi u pogledu rada, obrazovanja, vježbanja i druženja se sve više prebacuju na internet.

Da bismo se mogli prilagoditi i bolje živjeti, sa tako pojačanom izloženošću medijima, ti stavovi bi trebali uključivati povećanu svijest o tome kako se ponašamo na internetu. To podrazumijeva sposobnost da razvijemo zdravije reflekse, promatramo šta izaziva naše emocije i razumijemo kako to utiče na naše izbore da privučemo pažnju i povećamo prihod ili propagandu za komercijalne i političke interese kada koristimo digitalne uređaje.

Pored gore navedenih individualnih kompetencija, skup kontekstualnih faktora olakšava ili otežava mogućnost razvoja medijske i informacijske pismenosti u zemlji. Posebno u okviru **(a)** formalnog obrazovanja (medijsko obrazovanje) i **(b)** medijske politike.

Potrebno je imati na umu da se ovaj dokument dotiče uloge formalnog obrazovanja kao sporednog pitanja. Da bi ijedna strategija za medijsku i informacijsku pismenost dugoročno ostvarila značajniji uticaj, integracija medijskog obrazovanja u škole, kao zasebnog ili integrisanog predmeta je ključna za razvoj osposobljenih građana.²

Što se tiče medijske politike, u nedostatku dosljednih politika sporadične inicijative same ne mogu imati značajan uticaj. Ovdje izazov leži u činjenici da kreatori politike igraju dvostruku ulogu: oni su primarna ciljna grupa strategije, a istovremeno bi trebali biti i pokretačka snaga za implementaciju programa medijske i informacijske pismenosti u narednim godinama.

Ovaj dokument ne obrazlaže strateški značaj podizanja svijesti i implementacije inicijativa medijske i informacijske pismenosti kako bi se kreatori politika pridobili kao saveznici u provedbi programa medijske i informacijske pismenosti. To pitanje je dovoljno obrađeno u brojnim razmjenama i razmatrano kako istraživačkim dokumentima tako i u dokumentima politika na međunarodnom nivou. Obimna bibliografija studija i dokumenata koji se odnose na politike lako je dostupna na internetu. U tim radovima se zaključuje da razvoj medijske i informacijske pismenosti, a time i razvoj medijskih kompetencija, vještina i stavova, treba smatrati ključnim za izgradnju obrazovanog i demokratskog društva, što doprinosi njegovom bržem napretku i dostignućima. Istraživanja, autori, civilno društvo i međunarodne konferencije na visokom nivou odavno podržavaju i pozivaju na donošenje većeg broja politika te insistiraju na njihovom boljem kvalitetu.

² Studija „Pregledna studija o politikama i strategijama MIP u BiH 2020“ preporučuje potrebu usklađivanja formalnog obrazovanja u Bosni i Hercegovini sa ciljevima MIP-a i razvijanje obuke za MIP u kontekstu cjeloživotnog učenja.



Uzimajući u obzir navedena razmatranja, u nastavku navodimo sugestije za uvođenje medijske i informacijske pismenosti u Bosni i Hercegovini.

Smjernice

1 Usvojiti strateški program medijske i informacijske pismenosti

U svjetlu već urađenog, izgleda da je pripremljen teren za napredovanje na viši nivo. Stoga bi prva preporuka bila da se uspostavi jasan program medijske i informacijske pismenosti pa je i svrha ovog dokumenta da putem informisanja i podrške doprinese tom procesu.

Nakon ažurirane procjene trenutne situacije trebalo bi uslijediti pragmatično određivanje prioriteta u pogledu ciljeva i definisanje aktivnosti koje treba provesti.

U skladu sa strateškim programom, na početku svake godine, potrebno je izraditi poseban akcioni plan kojim se definišu godišnji prioriteti. Preporučljivo je usmjeriti pažnju na ono što je izvodljivo i realno ostvarivo i dati prioritet onom što se zaista, a ne samo idejno, može konkretno i unaprijediti, umjesto davanja nominalnih prijedloga koji pružaju male mogućnosti za konkretnu primjenu.

Na primjer, iako bi svakodnevne operacije uvijek trebale osigurati osnovno funkcionisanje internetskih platformi, mreža i sastajanja na događajima, ako su resursi ograničeni u datoj godini, umjesto da se energija troši na brojne pravce i inicijative, može se organizovati samo jedna vodeća konferencija ili informativna kampanja usmjerena na određenu ciljnu grupu. To bi mogla biti vodeća inicijativa za medijsku i informacijsku pismenost i glavni cilj za tu godinu.

2 Imenovati javno tijelo koje će biti odgovorno za promovisanje i koordinaciju programa medijske i informacijske pismenosti

Neophodno je uspostaviti ili identifikovati javno tijelo odgovorno za koordinaciju i praćenje rada predviđenog programom medijske i informacijske pismenosti i imenovati stručne osobe koje će upravljati aktivnostima koje se sprovode.

Odgovorno tijelo će biti uključeno u planiranje, pokretanje ili koordinaciju, predvođeci ili podržavajući predviđene aktivnosti medijske i informacijske pismenosti u Bosni i Hercegovini. Ono će odrediti kontakt tačku i poslati jasnu poruku o namjeri unapređenja medijske i informacijske pismenosti u BiH. To tijelo bi također moglo potpuno samostalno davati stručne savjete i izrađivati mišljenja.

Čini se da bi Regulatorna agencija za komunikacije mogla preuzeti tu ulogu. Već se uključila u nekoliko aktivnosti medijske i informacijske pismenosti, koje su prema svemu sudeći u skladu sa tumačenjem te discipline na međunarodnom nivou. Te aktivnosti obuhvataju istraživanje, umrežavanje i projekte namijenjene i odraslima i djeci. Zbog svog dobro utvrđenog položaja na domaćoj i međunarodnoj sceni, Regulatorna agencija za komunikacije može tražiti saradnju od različitih domaćih ili međunarodnih aktera kako bi ubrzala proces medijskog i informacijskog opismenjavanja.



Pri izradi strateškog programa za medijsku i informacijsku pismenost u BiH trebalo bi uzeti u obzir sljedeće ključne koncepte:

KLUČNI KONCEPTI

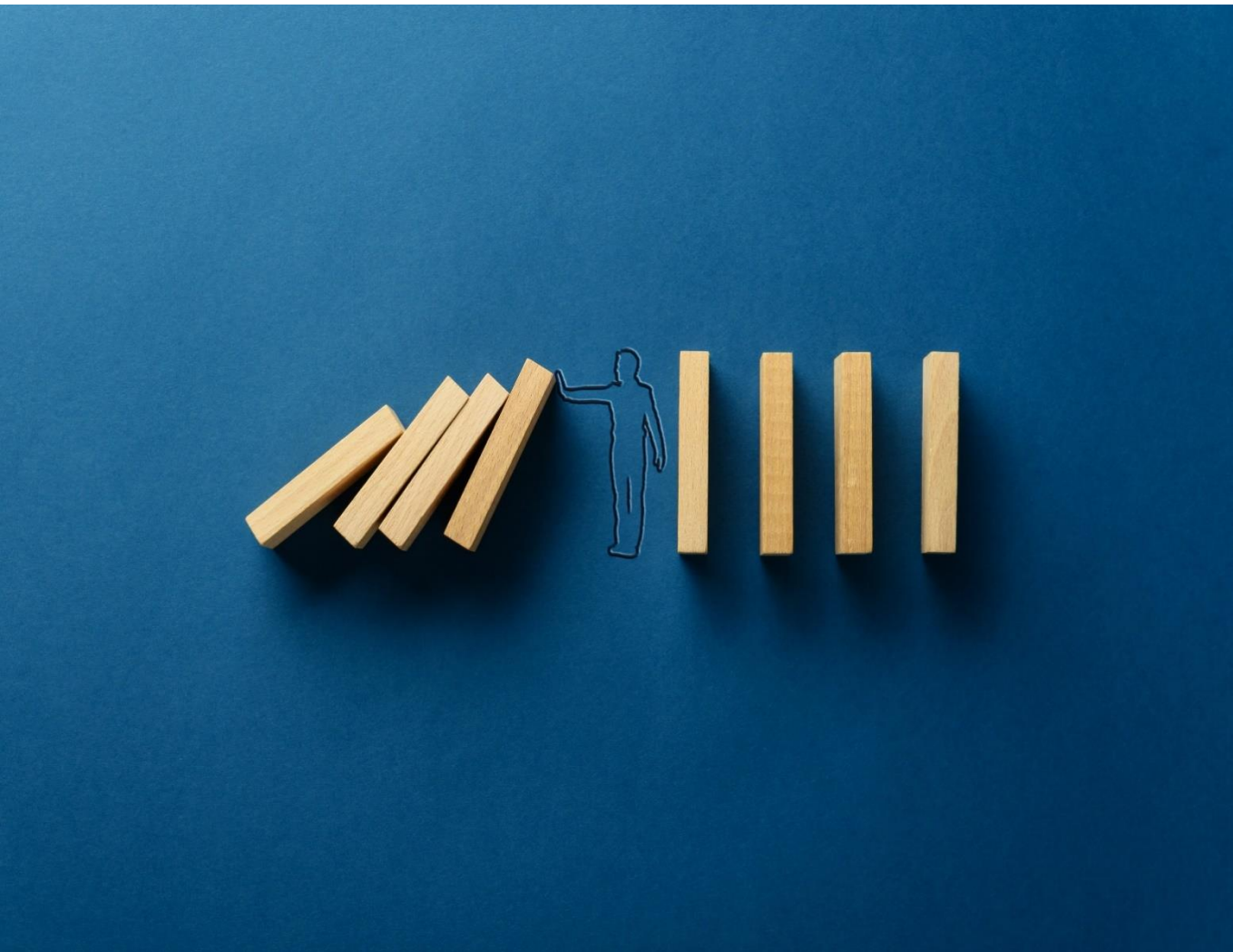
1. Definisane preciznih ciljeva medijske i informacijske pismenosti, detaljnije od opštih principa može biti problematično. Medijska i informacijska pismenost obuhvata različite elemente, a odlučivanje o tome kojim pitanjima i potrebama bi se trebalo baviti zahtijeva znanje i sistemsku podršku na nivou politika.

Zapravo, medijska i informacijska pismenost se unakrsno primjenjuje na mnogo različitih predmeta. U posljednje vrijeme se spominje u kontekstu otpora dezinformacijama i želje da ostanemo zdravi u izazovnom vremenu pandemije. Dodatne teme uključuju: uticaj na digitalnu inkluziju, ulogu vještačke inteligencije i algoritama, zaštitu privatnosti ličnih podataka i poštovanje autorskih prava, zabranu nezakonitog sadržaja kao što je pornografija, borbu protiv štetnog sadržaja, govora mržnje, virtuelnog zlostavljanja itd., razumijevanje uloge medija u demokratiji i poticanje učešća građana u zajednicama i javnom životu, ocjenu konteksta u kojima se prezentiraju vijesti, medijskog pluralizma i slobode štampe, razumijevanje političke propagande i komercijalnog oglašavanja, smanjenje internetske ovisnosti o video igricama, društvenim medijima ili kupovini na internetu, razumijevanje tehnologija kao što su virtualna stvarnost i internet sljedeće generacije i još mnogo toga.

Važno je podsjetiti da se medijska i informacijska pismenost primjenjuje na sve od navedenog.

2. Medijska i informacijska pismenost je koncept koji se stalno mijenja, u zavisnosti od kontekstualnih faktora kao što su napredak tehnologije te kulturno, ekonomsko i socijalno porijeklo i stepen obrazovanja. S tim u vezi, napominje se da je složenost bosanskohercegovačkog kulturnog, vjerskog i jezičkog okruženja jasan dokaz da svaku buduću politiku treba prilagođavati na lokalnom nivou. Da bi se ostvarili djelotvorni rezultati, u prilagođavanje međunarodno prihvaćenih principa takvim specifičnim realitetima trebaju biti uključene institucije i stručnjaci koji su vrsni poznavaoци društva.
3. U svakom slučaju, inicijative za medijsku i informacijsku pismenost moraju biti usvojene, imajući prije svega u vidu dobrobiti građana Bosne i Hercegovine kao krajnjih korisnika. To može biti bilo koja osoba, djeca, mladi ljudi ili odrasli, koji djeluju u različitim kontekstima i različitim kapacitetima – bilo kao konzumenti sa pravima i obavezama ili kao roditelji, nastavnici, medijski profesionalci ili bilo koji drugi obični građanin koji ostvaruje svoj javni interes.

4. Medijska pismenost se odnosi na sve medije, na internetu ili van interneta, digitalne ili analogne, uključujući televiziju, radio, internet, mobilne telefone i štampu. Svakako je ne bi trebalo ograničiti na sticanje digitalnih tehničkih vještina ako će to ići na uštrb rješavanja važnijih pitanja o tome kako ljudi procjenjuju medijske poruke.
5. Treba napomenuti da naučnici često stavljaju više naglaska na rizike naspram mogućnosti i na zaštitu naspram osnaživanja. Međutim, oba pristupa moraju biti izbalansirana i ne mogu jedan bez drugog . Upravljanje ovim pristupima je od suštinskog značaja za medijsku pismenost, ublažavanje rizika i iskorištavanje mogućnosti.
6. Među relevantne aktere i zainteresovane strane koje će biti uključene u inicijative za medijsku i informacijsku pismenost ubrajaju se sve relevantne javne institucije, akademska zajednica, civilno društvo, međunarodne organizacije, medijska industrija, druge privatne i javne organizacije, grupe i pojedinci.
7. Sve predviđene aktivnosti treba da budu zasnovane na međunarodno prihvaćenim principima i vrijednostima koji ljudska prava i javne interese stavljaju na prvo mjesto.



Strateški program i njegovi godišnji akcioni planovi mogu se organizovati na različite načine. U nastavku dajemo nekoliko prijedloga za organizaciju i upravljanje radom te promovisanje medijske i informacijske pismenosti u Bosni i Hercegovini. Raspoređeni su u pet područja intervencije: mreže i događaji, praksa i projekti, medijski sadržaji i aktivnosti na internetu, istraživanje, obuka i politika. Te oblasti se preklapaju i međusobno nadopunjuju.

P ODRUČJA U FOKUSU INTERVENCIJE

MREŽE I DOGAĐAJI

Saradnja je imperativ. Neophodno je stalno podsticati debatu. Redovne razmjene doprinose rađanju novih ideja, unapređenju strategija i pripremanja za tehnološki napredak. Treba iskoristiti svaku priliku.

Postojeća mreža medijske i informacijske pismenosti u Bosni i Hercegovini prema svemu sudeći omogućava angažman sa različitim akterima. Ona pruža priliku za upoznavanje, predstavljanje tekućih projekata, vođenje razgovora o rezultatima i stvaranje novih partnerstava. Preporučuje se da mreža bude formalnog karaktera i da se opseg saradnje i broj učesnika proširi kako bi mogla djelovati kao čvorište za inicijative u oblasti medijske i informacijske pismenosti u BiH.³ Sastav mreže treba da bude uravnotežen i da uključuje aktere iz obrazovanja, civilnog društva i organizacija za medijsku i informacijsku pismenost, medijske industrije i javnih institucija. Internu i eksternu komunikaciju mreže treba revidirati kako bi bila usklađena sa opštom strategijom.

Učešće na međunarodnim događajima će osigurati usklađenost sa najnovijim rezultatima istraživanja, dostupnim resursima, najboljim praksama i opštem diskursu o medijskoj pismenosti u svim oblastima intervencije.

Preporuka je da se organizuje i održi godišnji događaj o medijskoj i informacijskoj pismenosti u Bosni i Hercegovini kako bi se pružila podrška i potakle postojeće domaće inicijative i mreže, proširili kontakti i osvježilo znanje.

³ Bojana Kostić i Kristina Rozgonyi. (2022). [Studija](#) „Primjena evropskih i međunarodnih standarda MIP-a u različitim domaćim institucijama“. Vidi: MIP mreža sa više zainteresovanih strana, str.13.

U Bosni i Hercegovini se već provodi nekoliko projekata, često u konzorcijumima partnera, od kojih neke finansiraju međunarodna tijela.

Dodatna vrijednost bi se postigla kada bi koordinaciono tijelo dosljedno prikazivalo te projekte na svojim internetskim platformama za medijsku i informacijsku pismenost. Usluge se mogu ponuditi za distribuciju sadržaja ili lakše sklapanje partnerstava. Nakon što se prikupi dovoljno podataka, mogu se utvrditi i nagraditi dobre prakse. Dostupnost gotovih resursa za nastavnike, praktičare ili pojedince bi dala uspješne rezultate.

Kako bi se podigla svijest o korištenju medija, logično je koristiti same medije i proizvoditi kvalitetan audiovizualni sadržaj koji će se distribuirati svakoj specifičnoj ciljnoj grupi. Stoga se preporučuje partnerstvo s medijskim organizacijama (na primjer, TV emiteri ili odabrani influenseri na društvenim mrežama) kako bi se osigurali kvalitetni proizvodi i značajan uticaj.

Sadržaj treba da bude informativan, ali zabavan te da u njegovom kreiranju učestvuju stručnjaci sa svojim ključnim porukama i pedagoškim pristupom.

Kada se radi o konkretnoj temi koja će se razmatrati za sadržajne materijale i informativne kampanje, na koordinacionom tijelu će biti odluka o godišnjim prioritetima. Prevođenje i ponovna distribucija aktualnih kampanja, poput onih koje su osmislili UNESCO⁴ ili druge međunarodne organizacije, doprinijet će lakšem pokretanju i realizaciji inicijativa. Time bi se doprinijelo kreiranju domaćeg sadržaja koji bi trebao biti zanimljiviji domaćem stanovništvu.

Postojeća web stranica može poslužiti kao spremište za dijeljenje sadržaja i kao kontakt tačka za zainteresovane strane. Prisustvo na društvenim mrežama (Twitter, Instagram, TikTok, YouTube, Facebook) sa redovno ažuriranim objavama, može doprinijeti isticanju važnosti medijske i informacijske pismenosti za širu javnost.

⁴ <https://en.unesco.org/milclicks>

Saradnja sa istraživačkim projektima na međunarodnom nivou će osigurati dostupnost stručnog znanja i omogućiti usvajanje metodologija dokazanog kvaliteta. Sprovedenje specifičnog nacionalnog istraživanja zavisi od prioriteta i raspoloživog budžeta. Ipak, bilo bi odlično, na primjer, prikupiti pouzdane podatke o korištenju medija kroz statistički relevantne uzorke. Kvalitativna istraživanja manjeg obima sa fokus grupama, ankete ili intervjui također mogu ukazati na trendove i biti korisni.

Ambicioznija istraživanja, kao što je mjerenje nivoa medijske pismenosti, mogla bi dovesti do beznačajnih rezultata pri mjerenju vještina kritičkog mišljenja. S tim u vezi, mjerenje opipljivog uticaja svakog projekta i korištenje indikatora prema utvrđenim metodologijama, ukazalo bi na to šta funkcioniše bolje, a šta ne čini veliku razliku.

Publikacije i izvještaji, uključujući i one koje su više operativnog karaktera, kao što je sam plan rada, uticali bi na buduće aktivnosti u drugim oblastima.

Što se tiče obuke, integrisanje podučavanja o medijskoj pismenosti u druge postojeće aktivnosti obuke i inicijative za osposobljavanje predavača bi takođe pokrenulo dobar proces. Ovdje će veze i saradnja s obrazovnim ustanovama biti od ključne važnosti za proučavanje nedostataka i sinergije unutar nastavnog plana i programa.

Konačno, preporučuje se da se mladi i djeca direktno uključe u diskusije i istraživanja o njihovom korištenju medija i u formiranje politika koje će uticati na njih.

POLITIKA

Mediji i tehnologija imaju sve značajnije implikacije na svakodnevni život, razvoj i dobrobit svih ljudi, a također su od vitalnog značaja za pravilno funkcionisanje vlasti i komunikaciju s vlastitim građanima. Nema prave demokratije bez učešća građana, a ne može biti učešća građana bez kritičke svijesti. U tom smislu, sposobnost efikasnog korištenja medija pomaže u ostvarivanju osnovnih ljudskih prava.

Pojavljaju se novi izazovi, poput širenja dezinformacija korištenjem novih sofisticiranih tehnologija i industrijskih razmjera mikro-ciljanog oglašavanja. Umjetna inteligencija će ovaj trend učiniti još istaknutijim u narednim godinama.

Na primjer, bit će teško, a ponekad i nemoguće, čak i medijski pismenom pojedincu da razlikuje stvarno od lažnog i da prozre namjere onih koji šire dezinformacije.

Dakle, odgovornost za medijsku i informacijsku pismenost ne može biti samo na građanima. Kako bi se izgradilo sigurnije okruženje na internetu i osnažili korisnici, usvajanje odgovarajućih pravila i zaštitnih mjera kojih će se pridržavati emiteri i medijske platforme na internetu doprinijet će osiguravanju pravičnosti i transparentnosti u plasiranju vijesti.

Ovo se posebno odnosi na osiguranje zaštite maloljetnika, ali se odnosi i na druge korisnike i mnoga područja intervencije. U tom smislu, osnovno pravilo za Bosnu i Hercegovinu bi bilo da u najvećoj mogućoj mjeri razmotri i slijedi propise Evropske unije. Osim pravne stečevine EU, to bi uključivalo tekuće planove, predloženu samoregulaciju i usvajanje kodeksa ponašanja.⁵

Neki od relevantnih zakonodavnih paketa su Zakon o slobodi medija EU, revidirana Direktiva o audiovizuelnim medijskim uslugama, Zakon o digitalnim uslugama, Zakon o digitalnim medijima i Akcioni plan za evropsku demokratiju.

Određivanje prioriteta zavisi od ambicija i konkretnih mogućnosti za svaku novu politiku. Nesumnjivo je da bi bilo poželjno obuhvatiti principe u novom zakonu o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima.

⁵ Bojana Kostić i Kristina Rozgonyi su u [Studiji](#) napisale na str. 8. „Potrebno je da akteri u BiH pažljivo prate tekuće i predstojeće zakonodavne procese i procese kreiranja politika oko Akcionog plana EU za ljudska prava i demokratiju za period 2020-2024. godine, kao i oko pripreme novog Zakona o digitalnim uslugama, Akcionog plana za evropsku demokratiju i Akcionog plana za medijski i audiovizuelni sektor te da uzmu u obzir njihove rezultate za lokalnu implementaciju u konačnici.”

Ovaj dokument utvrđuje principe i smjernice za pripremu programa medijske i informacijske pismenosti (MIP) i njegovu implementaciju u Bosni i Hercegovini (BiH). U tom kontekstu, cilj ovog dokumenta je da ponudi viziju budućeg puta, kroz preporuke vezane za izradu MIP strateškog programa u BiH, te godišnjih planova.

www.coe.int/freedomofexpression

www.coe.int

Vijeće Evrope je vodeća organizacija za ljudska prava na kontinentu. Čini je 46 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Vijeća Evrope su potpisnice Evropske konvencije o ljudskim pravima, instrumenta za zaštitu ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Evropski sud za ljudska prava nadzire implementaciju Konvencije u državama članicama.